

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นมรดกทางสังคมที่มนุษย์แต่ละชาติได้รับสืบทอดต่อกันมา มนุษย์ในโลกที่อาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ล้วนมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันเข้าใจ ชำบซึ่งยอมรับ และปฏิบัติใช้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชนชาติที่มีอายุยาวนานกว่า 700 ปีอย่างชาติไทยเราด้วยแล้ว ย่อมต้องมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งชนรุ่นหลังควรตระหนักถึงคุณค่า มีความรู้ ความเข้าใจ และร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย ในการอนุรักษ์มรดกที่บรรพชนสรรค์สร้างขึ้นมาเป็นเวลาช้านานและสืบทอดให้คงเป็นมรดกสมบัติคู่ชาติไทยสืบไป ในฐานะที่เป็นคนไทยและเป็นเจ้าของผืนแผ่นดินไทยร่วมกัน¹

ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทย มีพระราชดำริสตอนหนึ่งในพิธีเปิดปีแห่งการรณรงค์ เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมไทย ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย วันศุกร์ที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2537 ซึ่งเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยที่ขอสัญญะมาดังนี้

...ชาติไทยเรามีความเจริญด้วยศีลธรรม จรรยา และศิลปวัฒนธรรมอันครบถ้วนทุกสาขา ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่า และเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทย คนไทย ซึ่งแตกต่างจากคนอื่น ชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงรักษาให้เห็นแจ้งถึงคุณค่า และความพยายามถนอมไว้ด้วยความรู้ ความสามารถ และความฉลาดรอบคอบ เพื่อไม่ให้

¹สมคิด โชติทวณิชย์, “แนวทางการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย,” ใน โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย “ภูมิไทย นิยมไทย” (กรุงเทพมหานคร: สำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), น. 9.

ต้องสูญเสียหรือแปรสภาพไปในทางเสื่อม ในการนี้ทุกคนจะต้องทราบแก้ไข โดยตระหนักว่า การศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทย แท้จริงคือการจรรโลงรักษาอิสรภาพ และความเป็นไทยของชาติไทย และคนไทยแต่ละคนไว้นั่นเอง...²

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่จำเป็นต้องมีการดำรงอยู่และคนไทยทุกคนควรร่วมกันอนุรักษ์ นักวิชาการสื่อสารมวลชนหลายท่านจึงเห็นว่าบทบาทที่สำคัญบทบาทหนึ่งของสื่อมวลชน ก็คือ การสืบทอดวัฒนธรรมของชาติให้ยั่งยืนต่อไป

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหมด สื่อ “โทรทัศน์” นับว่าเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถแสดงบทบาทในการถ่ายทอดและรักษาวัฒนธรรมได้อย่างดีเยี่ยม เพราะสำหรับประเทศไทยแล้ว โทรทัศน์ได้ชื่อว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและเข้าถึงคนไทยทุกหมู่เหล่ามากที่สุด ทั้งยังเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติได้เปรียบสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ และคนไทยทุกเพศทุกวัยต่างก็ให้ความสำคัญกับโทรทัศน์มากที่สุด

การที่โทรทัศน์ได้รับความนิยมและความสนใจจากประชาชนทุกระดับก็เพราะ โทรทัศน์ได้รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์เข้าด้วยกัน กล่าวคือ ผู้ชมสามารถได้ยินทั้งเสียงเช่นเดียวกับฟังวิทยุ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหวติดต่อกันเช่นเดียวกับชมภาพยนตร์ และได้เห็นตัวหนังสือเช่นเดียวกับอ่านหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุนี้ โทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่สามารถแสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยได้ดีที่สุดนั่นเอง

²พระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 22 เมษายน 2537, อ้างถึงใน แม้นมาศ ขวลิต, “เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย” ใน การเขียนหนังสือสารคดีสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ต้นอ้อ 1999 จำกัด, 2543), น. 18.

จากแนวคิดข้างต้น นักวิชาการสื่อสารมวลชนจึงได้จำแนกบทบาทของสื่อโทรทัศน์ทางด้านวัฒนธรรม ไว้ดังนี้³

1. บทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย หมายถึง การธำรงรักษาวัฒนธรรมกลาง ซึ่งเป็นที่ยอมรับและถือเป็นแนวปฏิบัติโดยคนส่วนมากในสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมที่มีวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ซึ่งแบ่งตามภูมิภาค และเชื้อชาติ ศาสนา

การธำรงรักษาวัฒนธรรมทางรายการโทรทัศน์สามารถทำได้โดยนำเสนอในรูปแบบของรายการสารคดี หรือสอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรมผ่านทางรายการประเภทต่าง ๆ โดยมีการนำเสนอทั้งวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมรองในสัดส่วนที่เหมาะสม

2. บทบาทในการอบรมบ่มเพาะทางสังคม สื่อมวลชนจัดว่าเป็นสถาบันหนึ่งซึ่งถือว่ามีบทบาทในการอบรมบ่มเพาะทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ การนำเสนอทางสื่อโทรทัศน์ เป็นการสะท้อนระเบียบแบบแผนให้ผู้ชม ค่อย ๆ เรียนรู้ว่าจะอะไรเป็นกฎกติกาทางสังคม และในการดำเนินชีวิต บุคคลก็จะนำสิ่งนั้นมาเป็นแนวทางของตน

3. บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม ตลอดจนปกป้องไม่ให้วัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย จนอาจทำให้วัฒนธรรมไทยถูกกลืนเลือนหรือสูญหายไป ซึ่งวัฒนธรรมต่างประเทศเหล่านี้แพร่กระจายสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็วโดยสื่อมวลชน ในรูปแบบของรายการที่นำเข้าจากต่างประเทศ ฉะนั้นรายการโทรทัศน์ต้องสร้างดุลยภาพด้านการสอดแทรกวัฒนธรรมไทยไว้ในรายการ และไม่ลอกเลียนแบบรายการต่างประเทศจนทำให้สูญเสียวัฒนธรรมอันดีของไทยไป

นอกจากนี้ยังสามารถสร้างมาตรฐานทางวัฒนธรรม โดยการนำเสนอแนวทางปฏิบัติ พฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อเป็นการเน้นย้ำว่าสิ่งที่นำเสนอเป็นมาตรฐานร่วมทางวัฒนธรรมที่ควรยึดถือและปฏิบัติ เช่น การไม่ส่งเสริมให้มีการแพร่ภาพศิลปินที่แต่งกายล่อแหลมขัดกับวัฒนธรรมไทยทางรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

4. บทบาทในการส่งเสริมภูมิปัญญา เนื่องจากวัฒนธรรมไทยหลายอย่างได้รับการสืบทอดมาจากคนรุ่นเก่าแก่ โดยเฉพาะวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น เช่น หมอลำ

³ ภัทรวลี นิติเกษตรสุนทร, “บทบาทของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ทางด้านวัฒนธรรม,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์, หน่วยที่ 3 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545), น. 106-108.

การทำวิทยุภาค เป็นต้น วัฒนธรรมและประเพณีเหล่านี้จำเป็นต้องถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ ซึ่งสื่อที่จะเป็นตัวกลางได้ดีที่สุดก็คือสื่อโทรทัศน์นั่นเอง

จากแนวคิดเรื่องบทบาทของโทรทัศน์ทางด้านวัฒนธรรมดังกล่าว ประกอบกับนโยบายทางด้านวัฒนธรรมของภาครัฐ จึงทำให้ผู้ผลิตรายการและสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ผลิตรายการที่มีเนื้อหาเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของไทย (Cultural Show) ออกมาหลายรายการ แต่กระนั้น รายการส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์รอบด้าน อาจเนื่องมาจากประชาชนบางส่วนยังมองว่ารายการด้านวัฒนธรรมไทยเป็นรายการที่ค่อนข้างน่าเบื่อ จึงไม่ให้ความสนใจที่จะติดตามชมเท่าไรนัก ส่งผลให้ระยะเวลาการออกอากาศของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมเหล่านั้นค่อนข้างน้อย จึงทำให้เนื้อหาของแต่ละรายการ หรือการนำเสนอรายการในแต่ละครั้ง มุ่งให้ความรู้เฉพาะศิลปวัฒนธรรมในด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น

...จนกระทั่งเมื่อต้นปี 2547 ภาพยนตร์เรื่องใหม่โรง ได้สร้างกระแสของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะดนตรีไทย อย่างที่ไม่เคยมีภาพยนตร์เรื่องใดทำได้มาก่อน ประชาชนจำนวนมากหันมามองวัฒนธรรมไทยในมุมใหม่ คือเห็นว่าวัฒนธรรมไทยของเรามีความงดงาม สนุกสนาน น่าประทับใจ และไม่น่าเบื่ออย่างที่คิด จากภาพยนตร์เรื่องนี้ทำให้ผู้บริหารของ บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) คือ คุณปัญญา นิรันดร์กุล คุณประภาส ชลศรานนท์ และคุณชยันต์ จันทวงศาทร เล็งเห็นว่า ประเทศไทยควรมีรายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างเต็มรูปแบบ ที่มีความสมบูรณ์ทั้งภาพ เสียง ดนตรี เนื้อหา และวิทยาการที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ โดยต้องเป็นเนื้อหาที่ทำให้คนไทยเข้าใจได้ง่าย ๆ สนุกสนาน และไม่น่าเบื่อ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น รายการคุณพระช่วย (OH MY GOD) จึงถือกำเนิดขึ้น ภายใต้แนวคิดที่ว่า คุณพระมาช่วยธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย และยังหมายความว่าถึงคำอุทานที่แสดงว่า เรื่องราวของวัฒนธรรมไทยก็มีความโดดเด่น น่าประทับใจ ไม่แพ้ใครนั่นเอง

ส่วนนโยบาย และแนวทางในการผลิตรายการคุณพระช่วยนั้น คือการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยให้น่าดูน่าสนใจ เข้าใจง่าย และไม่น่าเบื่อ ทั้งแนวอนุรักษ์ดั้งเดิม และแนวพัฒนา เพื่อทำให้วัฒนธรรมสามารถอยู่ได้ไม่ตายลง เพื่อให้คนทั่วไปหันมาสนใจวัฒนธรรมไทยมากขึ้น และเพื่อให้คนรุ่นเก่าดูได้อย่างไม่ขัดกับของเดิม โดยนำเสนอในรูปแบบรายการนิตยสาร (Magazine Programme)

หรืออาจเรียกว่ารายการปิกนิกะ (Variety Programme) ตามความเข้าใจของผู้ชม ซึ่งในช่วงแรก ๆ ของการออกอากาศจะมีการนำเสนอเป็น 3 ช่วง คือ คุณพระช่วย คุณพระโช้ว และคุณพระชิง (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคุณพระประชัน) จากนั้นได้เพิ่มช่วงย่อยเข้าไปคือ โขนวันละคำ (ปัจจุบันเป็น คำนี้มีที่มา) คุณพระยากรุง และ คุ่มของเก่า โดยได้มีการปรับเปลี่ยนรายการอีกเล็กน้อย จนมี 7 ช่วงรายการในปัจจุบัน...⁴

รายการ “คุณพระช่วย” จัดได้ว่าเป็นรายการหนึ่งที่สื่อโทรทัศน์ได้แสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมในการเป็นสื่อสารมวลชนเพื่อถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม รายการนี้ถือได้ว่าเป็นรายการโทรทัศน์รายการเดียวของประเทศไทยที่มุ่งส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจและเรียนรู้ถึงเรื่องราวศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ภาษา ประเพณี การละเล่น และดนตรีของไทย ซึ่งให้ทั้งความรู้ การศึกษาและความบันเทิง เช่น โขน ลิเก หมอลำ หนังตะลุง และมโนราห์ เป็นต้น⁵

รายการคุณพระช่วย ออกอากาศครั้งแรกในวันจันทร์ที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547 เวลา 22.05 - 23.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ โดยบริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ผลิตรายการ ต่อมาได้เปลี่ยนเวลาการออกอากาศเป็นทุกวันอังคาร เวลา 20.30 – 21.30 น. โดยมีผู้ดำเนินรายการ 3 ท่านที่ถือเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมที่หลากหลาย คือ คุณธงชัย ประสงค์สันติ (ตัวแทนของวัฒนธรรมอีสาน) คุณแท่ง เกิดเทิง (ตัวแทนของวัฒนธรรมภาคกลางคือ ลิเก) และคุณทอด ทองดี (ตัวแทนของคนต่างชาติที่หลงใหลในวัฒนธรรมไทย)

⁴สัมภาษณ์ เขมวัช ชัยชาติ และจิระศักดิ์ ก้อนพรหม, ศรีเอทีฟรายการคุณพระช่วย, 9 มีนาคม 2550.

⁵บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน), “รายการส่งเสริมวัฒนธรรม,” <<http://www.workpoint.co.th>>, 9 พฤศจิกายน 2549.

สำหรับรูปแบบการนำเสนอรายการแบ่งเป็นช่วง ๆ ดังนี้⁶

1. ช่วงคุณพระเชี้ยว คือ ช่วงหลักของรายการที่นำภูมิปัญญาไทยและศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ มานำเสนอด้วยการพูดคุยกับคุณพระเชี้ยว ซึ่งเป็นผู้รู้ของเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง

2. ช่วงคุณพระโช้ว คือ ช่วงที่ต่อเนื่องจากคุณพระเชี้ยว แต่นำเสนอโช้วในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการโช้วดนตรีซึ่งมีทั้งเป็น ดนตรีไทยผสมกับดนตรีสากลอย่างลงตัว หรือ โช้วดนตรีไทยแท้ ๆ เพื่อให้เห็นถึงแก่นรากทางดนตรี ที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษหรือ การโช้วสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของที่มีค่า และหายากมากในปัจจุบันมาให้ชมกันในช่วงนี้

3. ช่วงคุณพระประชัน คือ เวทีแห่งการประชันที่ให้เยาวชนไทยได้มาสำแดงฝีมือทุกด้านที่เป็นศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การประชันดนตรีไทยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระนาดเอก ซอด้วง ซออverture ขลุ่ย เปิงมาง หรือ ประชันกลอนสด ที่นำเยาวชน มาสำแดงความสามารถทางวรรณศิลป์ หรือการประชันลายไทย ซึ่งนำเยาวชนมาประชัน การวาดเส้นลายไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติด้วย ซึ่งเหล่านี้คือศิลปวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นชาติไทยอย่างชัดเจน โดยมีเยาวชนในช่วงคุณพระประชันเป็นผู้สืบสาน ซึ่งจะมีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ เป็นผู้ตัดสิน ทั้งผู้ชนะและผู้แพ้จะได้รับรางวัลลดหลั่นกันไป โดยถ้าเป็นแชมป์ในคุณพระประชันถึง 9 สมัยจะได้รับ “คุณพระทองคำ” พร้อมเงินรางวัล 100,000 บาท

และนอกจาก 3 ช่วงหลักแล้วยังมีช่วงที่น่าสนใจอีก 3 ช่วง คือ

4. ช่วงคำนี้มีที่มา เป็นช่วงที่นำคำต่าง ๆ ที่ใช้กันมานานแล้ว เช่น คำว่า ขนมห้าปีน พระเจ้าเหา กระต่ายสามขา เรียบร้อยโรงเรียนจีน ฯลฯ มาบอกเล่าความหมายและที่มาที่ไปของคำเหล่านี้ โดยมีคุณพระธงและ ครูมีด หรืออาจารย์ประสาท ทองอร่าม เป็นผู้เล่าเรื่องราวในช่วงนี้

5. ช่วงคุ้มของเก่า ช่วงที่นำของเก่าของโบราณที่หายากและใช้กันมานานแต่บรรพบุรุษ มาเล่าความเป็นมาและเกร็ดความรู้ต่าง ๆ จากของของเก่าเหล่านี้ โดยมีคุณพระแห่งเถิดเทิงกับอาจารย์เผ่าทอง ทองเจือ เป็นผู้เล่าความสนุกในช่วงนี้ให้ชมกัน

6. ช่วงคุณพระย่ากรุง ช่วงนี้ เป็นช่วงที่จะพาไปย่ากรุงทั่วบางกอก กับสถานที่สำคัญ ๆ ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางวัฒนธรรม ที่สืบทอดมามากกว่า 200 ปี โดยมีพอรอง คำมูลคดี พาทอดทองดี ไปย่ากรุงทุกสัปดาห์

⁶รายการคุณพระช่วย, “แนะนำรายการ,” <<http://www.kunpra.tv/main.htm>> ,

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2550 ทางรายการได้เพิ่มการออกอากาศช่วงใหม่ขึ้นมาอีกหนึ่งช่วง คือ ช่วงเป็นหนึ่งในนิจุ ซึ่งเป็นช่วงที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคน หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกในประเทศไทย เช่น ธนาкарแห่งแรกของไทย นางงามคนแรกของไทย เอทีเอ็มเจ้าแรกในสยาม เป็นต้น โดยนำเสนอในรูปแบบของภาพทางประวัติศาสตร์ประกอบการบรรยาย

จากรูปแบบการนำเสนอของรายการคุณพระช่วย กล่าวได้ว่า ในแต่ละช่วงของรายการได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชมได้เป็นอย่างดี ซึ่งรูปแบบของรายการได้นำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรม และสอดแทรกประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในแบบที่เข้าใจได้ง่าย กระชับ มีผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ มาให้ความรู้โดยตรง มีการแสดงที่ผสมผสานกันได้อย่างลงตัวระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากล และยังเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยได้แสดงความสามารถทางด้านวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งพิธีกรที่มากความสามารถ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้รายการ “คุณพระช่วย” ได้รับรางวัลและคำนิยมจากสถาบันต่าง ๆ มากมายตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ออกอากาศ

เนื่องจากรายการคุณพระช่วยให้ทั้งสาระและความบันเทิง รวมทั้งรางวัลที่ได้รับจากหลายสถาบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า แท้ที่จริงผู้ชมมีพฤติกรรมในการเปิดรับชมรายการอย่างไร มีการใช้ประโยชน์จากรายการอย่างไร และมีความพึงพอใจต่อรายการมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการผลิตรายการให้มีเนื้อหา และรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย และประโยชน์ต่อสังคมไทยโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมในการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมในการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับชมกับการใช้ประโยชน์จากการชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับชมกับความพึงพอใจจากการชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัญหานำวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับชมรายการคุณพระช่วยเป็นอย่างไร

2. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

3. การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครจากการชมรายการคุณพระช่วยเป็นอย่างไร

4. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

5. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการชมรายการคุณพระช่วยอย่างไร

6. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการชมรายการคุณพระช่วยอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วยแตกต่างกัน

2. พฤติกรรมการเปิดรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการชมรายการคุณพระช่วย

3. พฤติกรรมการเปิดรับชมของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากการชมรายการคุณพระช่วย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร จากการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วย ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane มาใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 5,695,956 คน และดำเนินการศึกษาในเชิงปริมาณโดยศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-Administration Questionnaire)
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเลือกเฉพาะผู้ที่เคยชมรายการคุณพระช่วยทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์
3. การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 – 27 มีนาคม พ.ศ. 2550

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในด้านข้อจำกัดของการวิจัยเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร จากการเปิดรับชมรายการคุณพระช่วย ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์” ที่ผู้วิจัยพบในครั้งนี้คือ

เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างในขั้นตอนสุดท้ายใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างอาจไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของประชากร อย่างไรก็ตาม การที่ผู้วิจัยได้ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างถึง 400 คน โดยวิธีการคำนวณจากประชากรทั้งหมดในเขตกรุงเทพมหานคร และความเป็นจริงคือ จำนวนผู้ชมรายการคุณพระช่วย มีน้อยกว่าจำนวนประชากรทั้งหมดในกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงช่วยเพิ่มความถูกต้องให้กับผลการวิจัยและทดแทนข้อด้อยของวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญได้

นิยามศัพท์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ลักษณะของผู้ชมรายการคุณพระช่วย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

รายการคุณพระช่วย หมายถึง รายการแนวปกิณกะบันเทิง ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมไทย ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ทุกวันอังคาร เวลา 20.30 – 21.30 น.

ผู้ชมรายการคุณพระช่วย หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิด รับชมรายการคุณพระช่วยทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์

วัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต และสืบทอดเผ่าพันธุ์เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติร่วมกันในสังคมด้วยความเรียบร้อยสวยงาม มีการสั่งสม แลกเปลี่ยน พัฒนา และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งเป็นเครื่องแสดงถึง พื้นฐานจิตใจและสภาพสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ โดยแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- มรดกศิลปวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ
- มรดกทางศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม
- มรดกทางศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
- มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม
- ศิลปะการแสดง

รายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่มีแนวคิดหลักในการ ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ รักษา และพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้ สืบทอดต่อไป

พฤติกรรมกาเปิดรับชมรายการคุณพระช่วย หมายถึง ความถี่ในการเปิดรับชม รายการ (จำนวนครั้งต่อเดือน) ระยะเวลาในการเปิดรับชมรายการ (เวลาที่เปิดรับชมรายการในแต่ละ ครั้ง) และลักษณะในการเปิดรับชมรายการ

การใช้ประโยชน์จากการชมรายการคุณพระช่วย หมายถึง การที่ผู้ชมหรือผู้รับสารจาก รายการคุณพระช่วย นำเอาสาระความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ เช่น การใช้เวลาร่วมให้เป็นประโยชน์ การสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การเสริมสร้างความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมไทย การ นำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนเพื่อความบันเทิง

ความพึงพอใจจากการชมรายการคุณพระช่วย หมายถึง ความรู้สึกที่ได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้ชมในการรับชมรายการคุณพระช่วย ทั้งในด้านเนื้อหารายการ และด้านรูปแบบรายการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาที่ได้รับของผู้ชม หลังจากชมรายการคุณพระช่วย ที่เป็นรายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย
2. ได้ทราบถึงความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้ชมรายการคุณพระช่วย ทั้งในส่วนของ การให้ความบันเทิงและความรู้ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมไทย
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการผลิตรายการให้มีรูปแบบและเนื้อหารายการ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม
4. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย เพื่อการผลิตรายการด้านวัฒนธรรมที่มีประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม